

NORGES HØYESTERETT

Den 31. august 2021 ble det av Høyesteretts ankeutvalg med dommerne Matningsdal, Arntzen og Bergh i

HR-2021-1765-U, (sak nr. 21-091110SIV-HRET), sivil sak, anke over kjennelse:

Plan-Evo Int AS

(advokat Terje Holst Stifjell)

mot

Indore Chemical OU (Estland)

A

B

(advokat Eirik Andre Simonsen)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder anke over lagmannsrettens kjennelse om ikke å gi oppfriskning for oversittelse av ankefrist.
- (2) Plan-Evo Int AS og C tok 20. april 2020 ut stevning mot Støver Utvikling AS. Kravet var knyttet til transaksjoner mellom Støver Utvikling AS og Indore Chemical OU. Støver Utvikling AS gikk senere konkurs. Ved prosesskriv 17. desember 2020 ble Indore Chemical OU, B og A trukket inn som saksøkte. B og A er styremedlemmer i Indore Chemical OU. Ved prosesskriv 20. januar 2021 ble søksmålet mot Støver Utvikling AS trukket. Plan-Evo Int AS har i stedet mottatt samtykke fra Støver Utvikling AS' konkursbo til å fremme omstøtelsessøksmål overfor Indore Chemical OU. Plan-Evo Int AS og C har lagt ned slik påstand i hovedsaken:
 - «1. Oppgjør for salg av tomt med NOK 5.942.062,19 til Indore Chemical OU av 30.04.2019 omstøtes.
 2. Eksigibelt gjeldsbrev av 11.02.2019 pålydende kr. 300.000,- omstøtes.
 3. Eksigibelt gjeldsbrev av 11.02.2019 pålydende kr. 190.000,- omstøtes.
 4. Retten fastsetter en økonomisk kompensasjon til C for arbeid med utvikling av tomt, fra selskapet Støver Utvikling AS oppad begrenset til NOK 500.000,-.

5. B og A er solidarisk ansvarlige for dekning av krav etter punkt 1 og punkt 4.
 6. Alle sakens saksøkte er solidarisk ansvarlige for å dekke begge saksøkernes Saksomkostninger.»
- (3) Ved Salten tingretts beslutning 18. februar 2021 ble saksøker Plan-Evo Int AS pålagt å betale sikkerhet med 360 000 kroner overfor Støver Utviklings konkursbo. Hjemmelen ble angitt å være konkursloven § 118, og beslutningen hadde sammenheng med bostyrers redegjørelse til retten om behovet for sikkerhet for mulig sakskostnadsansvar i forbindelse med saken. Beslutningen ble forkynt via Aktørportalen samme dag.
 - (4) Domstolsadministrasjonen sendte faktura 22. februar 2021 med forfall 25 dager. Fakturaen ble ikke betalt.
 - (5) Plan-Evo Int AS fremmet innsigelser mot kravet om sikkerhetsstillelse 19. mars 2021, det vil si én dag etter ankefristens utløp. Salten tingrett fant ikke grunnlag for å omgjøre beslutningen om sikkerhetsstillelse.
 - (6) Ved Salten tingretts kjennelse 14. april 2021 ble søksmålet mellom Plan-Evo Int AS og Indore Chemical OU avvist som følge av manglende sikkerhetsstillelse.
 - (7) Saksøkerne anket kjennelsen til Hålogaland lagmannsrett, og da også for så vidt gjaldt beslutningen av 18. februar 2021.
 - (8) Cs bo er tatt under konkursbehandling, og saken mellom ham og de saksøkte er stanset for tingretten.
 - (9) Hålogaland lagmannsrett avsa 30. april 2021 kjennelse med slik slutning:
 - «1. Tingrettens kjennelse av 14. april 2021 oppheves.
 2. Det gis ikke oppfriskning for oversittelse av ankefristen vedr. Salten tingretts beslutning av 18. februar 2021.»
 - (10) Opphevelsen var begrunnet i at det ikke var utstedt fristforelegg for sikkerhetsstillelsen.
 - (11) *Plan-Evo Int AS* har anket lagmannsrettens kjennelse til Høyesterett. Anken gjelder lovanvendelsen for slutningen punkt 2. Det gjøres gjeldende at det skulle vært gitt oppfriskning ettersom konkursloven § 118 ikke gir hjemmel til å pålegge fordringshaver å stille sikkerhet overfor boet av det omfang som er pålagt. Fordringshaver må selv bære sakskostnadene ved forfølgningen, og da er det ikke grunnlag for boet til å kreve sikkerhet. Kravet om sikkerhetsstillelse vil være en omgåelse av dekningsloven kapittel 5 og retten til rettferdig rettergang etter EMK. Subsidiært anføres at det er krevd for høy sikkerhet for kravet. Det er nedlagt slik påstand:
 - «1. Lagmannsrettens slutning punkt 2 i kjennelse sak 21-059359ASK-HALO oppheves.
 2. De ankende parter tilkjennes sakens omkostninger.»

- (12) *A og B* har inngitt tilsvaer og vist til lagmannsrettens avgjørelse og påstått anken forkastet. For det tilfelle at ankende parter får medhold i anken, er det anført at det er urimelig om ankemotpartene må dekke kostnader for feil ved en beslutning som retten har truffet. Det er nedlagt slik påstand:

«Prinsipalt:

1. Anken forkastes.
2. B og A tilkjennes sakens omkostninger.

Subsidiært:

Det tilkjennes ikke saksomkostninger.»

- (13) Indore Chemical OU har ikke inngitt tilsvaer. Det fremstår uklart om anken er riktig forkynt for selskapet.
- (14) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at utvalget har full kompetanse ved anke over lagmannsrettens kjennelse hvor en oppfriskningsbegjæring ikke er tatt til følge, jf. tvisteloven § 16-14 andre ledd og HR-2020-1473-U.
- (15) Spørsmålet er om det bør gis oppfriskning med hjemmel i tvisteloven § 16-12 tredje ledd som lyder:

«I andre tilfeller kan oppfriskning gis om det ville være urimelig å nekte parten videre behandling av saken på grunn av forsømmelsen. Ved avgjørelsen legges særlig vekt på forsømmelsens karakter, partens interesse i å foreta prosesshandlingen og hensynet til motparten.»

- (16) I anken til lagmannsretten ble det anført at tingretten ikke hadde hjemmel i konkursloven § 118 for å kreve sikkerhetsstillelse for et eventuelt saksomkostnadsansvar som boet kunne bli ilagt. Ved vurderingen av om det skulle gis oppfriskning, uttaler lagmannsretten at den finner det «klart at en anke over tingrettens beslutning ikke kan føre fram».
- (17) Ankeutvalget er ikke enig i dette utgangspunktet. Etter utvalgets syn er det flere forhold som tilsier at tingretten ikke hadde adgang til å stille krav om sikkerhetsstillelse.
- (18) Konkursloven § 118 andre ledd, som er den eventuelle hjemmelen for kravet om sikkerhetsstillelse, har følgende ordlyd:

«Beslutter skiftesamlingen at boet ikke skal forfølge sin mulige rett, kan enhver fordringshaver som har stemt mot vedtaket, ta opp saken på boets vegne innen en frist som retten fastsetter, dersom det ikke er inngått forlik mellom boet og vedkommende motpart. Fordringshaveren må i tilfelle påta seg ansvar og stille slik sikkerhet som retten fastsetter for det tap boet måtte bli tilføydd ved at saken blir fremmet.»

- (19) Videre fastsetter tredje ledd:

«Fordringshaveren må bære omkostningene ved forfølgningen, men om den fører til at bomassen øker, kan fordringshaveren kreve rimelige omkostninger dekket forlods av det innvunne beløp.»

- (20) Når det i andre ledd er angitt at «retten» kan stille krav om sikkerhetsstillelse, fremstår dette ut fra sammenhengen som en beslutning tingretten kan treffe som en del av rettens oppgaver under behandlingen av konkursbo. Den opprinnelige lovteksten, som gjaldt fram til funksjonsbetegnelsene på domstolene i første instans ble endret i 2003, la myndigheten til «skifteretten».
- (21) I dette tilfellet har tingretten stilt krav om sikkerhet etter konkursloven § 118 som ledd i rettens behandling av et anlagt søksmål. Etter ankeutvalgets syn er det ikke klart at retten har en slik adgang. Ankeutvalget viser blant annet til at konkursboet ikke er part i den anlagte saken.
- (22) Ankeutvalget vil videre fremheve at sikkerheten er krevd stilt til dekning av et mulig ansvar for boet for pådratte sakskostnader. Lovens ordlyd gir ikke noe entydig svar på om boet i det hele tatt vil kunne pådras et slikt ansvar. Hvis ansvar ikke kan inntre, kan det utvilsomt heller ikke stilles krav om sikkerhetsstillelse.
- (23) Formuleringen om at saken tas opp «på boets vegne», kan rett nok umiddelbart synes å indikere at boet er ansvarlig for et eventuelt pådratt sakskostnadsansvar. Men da de aktuelle midlene tilhører kreditorfellesskapet og ikke den kreditoren som forfølger kravet, kan formuleringen like gjerne være valgt for å understreke at midler som måtte bli tilkjent, tilfaller boet for fordeling mellom kreditorene. Dette kommer for øvrig klart fram av tredje ledd.
- (24) Begrepet «tap» kan isolert sett indikere at boet kan bli ilagt sakskostnadsansvar, og at en sikkerhetsstillelse kan omfatte et slikt ansvar. Dette modifieres imidlertid for det første av at det i samme punktum er fastsatt at det er den som reiser søksmålet, som må «påta seg ansvar» for det tapet som boet måtte bli påført. Etter ordlyden er det nærliggende å tolke bestemmelsen slik at ansvar og sikkerhetsstillelse etter andre ledd refererer seg til eventuelle materielle tap som boet måtte bli påført. Sakskostnadsansvaret reguleres i så fall fullt ut av tredje ledd. Dette vil i tilfelle være i samsvar med hva som ordinært gjelder ved saksanlegg.
- (25) Sammenhengen i bestemmelsen trekker i samme retning: Når skiftesamlingen beslutter å ikke forfølge et krav, er det ofte begrunnet i at man ikke ønsker å ta ansvaret for påløpte prosessomkostninger og herunder et eventuelt sakskostnadsansvar. Rettstilstanden ville dermed være uheldig om boet likevel skulle risikere sakskostnadsansvar om en enkeltkreditor anla sak.
- (26) Når ikke lovens ordlyd gir sikker hjemmel for det standpunktet som lagmannsretten har funnet «klart», og reelle hensyn taler for motsatt løsning, blir spørsmålet hva som kan utledes av de øvrige rettskildene.
- (27) Den någjeldende bestemmelsen ble foreslått i NOU 1972: 20. Om behovet for sikkerhetsstillelse uttales det i innstillingen side 192:
- «Samtidig må skifteretten vurdere om det er påkrevet at den aksjonerende kreditor uttrykkelig påtar seg ansvar, og at han stiller sikkerhet for det tap boet kan bli tilføyhet ved at saken fremmes. Aksjonen kan f.eks. medføre at muligheten for et gunstigere forlik er gått tapt eller boet får en mindre gunstig avgjørelse i ankeinstansen enn i underinstansen.»
- (28) Forslaget ble fulgt opp i Ot.prp. nr. 50 (1980–81) side 111 uten at innholdet i den aktuelle bestemmelsen ble kommentert.

- (29) Da muligheten for et sakskostnadsansvar er den mest nærliggende økonomiske konsekvensen av et saksanlegg, er det påfallende at denne muligheten overhodet ikke er nevnt dersom man tok sikte på at en sikkerhetsstillelse også skulle kunne anvendes til sikkerhet for et slikt ansvar. De eksemplene som gis, er dessuten ordinære tapsposter – noe som tilsier at formuleringen «tap» ikke tar sikte på sakskostnadsansvar. Også forarbeidene trekker etter dette i retning av at § 118 ikke gir hjemmel for et krav om sikkerhetsstillelse for eventuelle sakskostnader.
- (30) For avgjørelsen av det aktuelle tolkingsspørsmålet kan det videre vises til Rt-1996-350. I denne saken kom Høyesteretts kjæremålsutvalg til at loddeiere i et dødsbo under offentlig skifte kunne reise søksmål i eget navn for å øke boets masse, forutsatt at boet ikke ville reise søksmål. I den sammenheng uttaler kjæremålsutvalget:
- (31) «De kjærende parter hevder at skifteloven § 20 jfr § 91 b må forstås slik at loddeier ikke kan opptre med søksmål på vegne av boet så lenge bobehandlingen pågår. Lagmannsretten har tatt det utgangspunkt at en loddeier i en formuesmasse må kunne gå til søksmål med krav om dom til fordel for formuesmassen. Lagmannsretten presiserer det er en forutsetning at boet ikke selv vil reise søksmål, og at saksøker selv må bære risikoen for saksomkostningene. Kjæremålsutvalget kan ikke se at lagmannsretten her bygger på en uriktig lovtolking.»
- (32) For den tilsvarende situasjonen ved offentlig skifte av et dødsbo la altså kjæremålsutvalget til grunn at den enkeltforfølgende kreditoren og ikke dødsboet hadde sakskostnadsansvaret overfor motparten.
- (33) I Rt-2008-1741 kom videre Høyesteretts ankeutvalg til at en person som hadde vært eneaksjonær, styreleder og daglig leder i et aksjeselskap hadde kompetanse til å anlegge søksmål angående krav som kunne tilføre selskapets konkursbo verdier. Det fremgår av avgjørelsen at saken ble anlagt i vedkommendes eget navn før bobehandlingen ble innstilt. I den sammenheng uttaler ankeutvalget:
- «(17) Ankeutvalget viser til at i Rt. 1996 side 350 kom Høyesteretts kjæremålsutvalg til at selv om bobehandlingen ikke var avsluttet, kunne en loddeier i et dødsbo reise søksmål om et krav som tilkom boet. Det ble samtidig presisert at det var ‘en forutsetning at boet ikke selv vil reise søksmål, og at saksøker selv må bære risikoen for saksomkostningene’. Det foreliggende søksmålet ble også anlagt før bobehandlingen var innstilt, men etter at boet hadde besluttet at det ikke ville fremme søksmål om kravene. Videre er det klart at dersom søksmålet ikke fører fram, vil D være personlig ansvarlig for eventuelle sakskostnader.
- (18) Etter ankeutvalgets vurdering tilsier reelle hensyn at det standpunktet som ble inntatt i Rt. 1996 side 350, må gjelde tilsvarende i den foreliggende saken. Det er ikke uvanlig at et konkursbo av økonomiske grunner er ute av stand til å fremme et søksmål som noen av kreditorene mener ville være velbegrunnet. Det ville da være uheldig om vedkommende kreditor skulle være avskåret fra for egen regning og risiko å fremme søksmålet for på denne måten å tilføre boet verdier. Det vises til Rt. 1987 s. 1569.»
- (34) I denne avgjørelsen er det altså uttrykkelig lagt til grunn at den enkeltforfølgende kreditoren og ikke boet har sakskostnadsansvaret overfor motparten. Selv om saken ikke direkte gjaldt spørsmålet om sikkerhetsstillelse, må den likevel være avgjørende også i den relasjon.

- (35) Ankeutvalgets syn er etter dette at ved saksanlegg fra enkeltforfølgende kreditor med hjemmel i konkursloven § 118 andre ledd er det vedkommende kreditor og ikke boet som har sakskostnadsansvaret overfor motparten. Det er dermed ikke adgang til å pålegge saksøkende kreditor å stille sikkerhet overfor boet for et eventuelt sakskostnadsansvar. Til lagmannsrettens avgjørelse bemerker utvalget for øvrig at den enkeltforfølgende kreditor anlegger søksmålet i eget navn.
- (36) Konklusjonen er dermed at tingretten har pålagt saksøkeren å stille sikkerhet for et beløp som boet ikke kan kreve sikkerhetsstillelse for.
- (37) Dette taler sterkt for at det bør gis oppfriskning i denne saken. Selv om en fristoversittelse på én dag ikke i seg selv kan begrunne oppfriskning, er det likevel et moment ved helhetsvurderingen at fristoversittelsen er kortvarig. Dette gjelder ikke minst i en sak som denne hvor saksøkerne har blitt avskåret fra å få prøvd et krav som gjelder flere millioner kroner. Hensynet til motparten er dessuten heller ikke særlig tungtveiende, idet det er boet som er den reelle motparten i forhold til kravet om sikkerhetsstillelse. Når riktig forståelse av § 118 er at boet ikke har sakskostnadsansvar for søksmål anlagt av en enkeltforfølgende kreditor, har ikke boet noen velbegrunnet interesse i å forhindre at saksøkerne får behandlet spørsmålet på ny.
- (38) Ankeutvalget har etter dette kommet til at det bør gis oppfriskning for fristforsømmelsen.
- (39) Anken har ført fram. Anketilsvar er bare inngitt fra B og A. Det fremstår, som nevnt, uklart om anken er forkynt for Indore Chemical OU. Ut fra omstendighetene tilkjennes ikke sakskostnader for Høyesterett.
- (40) Kjennelsen er enstemmig.

S L U T N I N G:

1. Begjæringen om oppfriskning tas til følge.
2. Sakskostnader for Høyesterett tilkjennes ikke.

Wenche Elizabeth Arntzen
(sign.)

Magnus Matningsdal
(sign.)

Espen Bergh
(sign.)